

**Evaluering af projekt Paamiut Asasara
2009**

november 2009

Peter Berliner

Indholdsfortegnelse	
Resumé	3
Baggrund	11
Evalueringsformål	14
Resultater	16
Anbefalinger	45

Executive summary

Denne evaluering af projekt Paamiut Asasara er blevet gennemført i perioden januar til november 2009 og rapporten skrevet i november 2009. Projektet startede i februar 2008, og en del af de her behandlede aktiviteter var allerede opstartet i 2008, således at det er muligt på nuværende tidspunkt at begynde at vurdere bæredygtigheden i dem.

Evalueringens formål er, at vurdere projektets resultater samt give generelle anbefalinger til styrkelse af projektet, baseret på resultater.

Bikubenfonden har støttet projektet med 1.650.000 kr. hvert af årene 2008 og 2009. Der vil blive truffet beslutning om en evt. fortsat støtte til projektet fra fonden hvert år i perioden 2010-2012. En fortsat støtte er bl.a. under forudsætning af en fortsat fremdrift i projektet samt fortsat økonomisk støtte til projektet fra såvel Grønlands Selvstyre som Sermersooq Kommune.

Den samlede økonomiske ramme inklusive mindre bidrag fra andre fonde og Københavns Universitet har ligget på omkring 5 millioner kroner årligt i 2008 og 2009.

Projektet er opbygget med en styregruppe, der træffer alle beslutninger vedrørende anvendelse af midler samt et udbredt græsrodspræg med en stor gruppe af lokale deltagere, der udfører aktiviteterne med en meget høj grad af selvforvaltning, idet beslutningskompetencen i de enkelte aktiviteter i høj grad er uddelegeret til disse. Da der er tale om et community (lokalsamfunds) mobiliserings-projekt, har denne opbygning vist sig produktiv og har udvirket en høj grad af lokal deltagelse i gennemførelse af projekter og aktiviteter. Organisationsformen har vist sig meget produktiv indenfor kulturelle og sociale aktiviteter, og der er muligheder for også at prøve denne form indenfor erhvervsudvikling.

Projektets overordnede mål er at styrke social trivsel gennem fokus på menneskelige ressourcer, livsglæde og fælles kreativitet. Projektet udsprang af et udbredt ønske om at revitalisere værdier og ressourcer i kulturen, og det sigter mod at styrke disse værdier

gennem udførelse af fælles aktiviteter, opbygning af givende sociale netværker, etablering af nye jobmuligheder og for iværksætterier. Målene for projektet er: (1) at bidrage til at styrke kvaliteten af den lokale skole, (2) at styrke udviklingen af nye og bæredygtige fag og jobs, (3) at formindske kriminaliteten med 50 %, (4) at skabe gennemsigtighed i alle beslutningsprocesser indenfor offentlig service og administration, og (5) at afskaffe enhver form for omsorgssvigt af børn. Paamiut Asasara's mål er at inddrage alle borgere – i alle aldersgrupper – i at højne livskvalitet og trivsel i byen for alle, men med et særligt fokus på børnefamilier.

I såvel 2008 som 2009 har der været en omfattende aktivitet i projektet. Aktiviteterne har samlet sig i tre hovedområder: (1) kulturelle aktiviteter, (2) psykosociale aktiviteter og (3) erhvervsopbyggende aktiviteter. De kulturelle aktiviteter har bl.a. omfattet (a) koncerter (i alt 4 med udefra kommende kunstnere samt en række lokale), (b) sportsaktiviteter (2 større samt de ugentlige åbne sportsaftner for alle om fredagen), (c) fisker- og fanger sommerhøjskole, (d) kunst og teaterkurser og seminarer samt (e) debatmøder i forsamlingshuset. De psykosociale aktiviteter har bl.a. bestået i: (a) mødregruppe for unge mødre (begrebet mødregruppen omfatter to mødregrupper, kaldet 08 og 09), (b) forældrekurser for familier med særligt ønske om at øge mestring af familielivet, (c) kurser mhbl. på at leve uden alkoholmisbrug, (d) individuel, par- og familierådgivning og (e) selvhjælpsgrupper for overlever af incest og andre former for seksuel vold, en mandegruppe samt en sorggruppe. Endvidere er der fortaget fortløbende forskningsaktiviteter, der har inddraget de unge mødre, forældrekursus-deltagerne samt en stor gruppe af de unge (61 unge i alderen 12-24 deltog i undersøgelsen af de unges ønsker til Paamiuts udvikling; alle elever – undtagen 5 - i 8., 9. og 10. klasserne deltog og 47 ud af 61 (9. og 10 klasser) af de unge udfyldte det spørgeskema, der indgik i undersøgelsen).

Indenfor mødregruppen og forældrekurserne er der udviklede særlige metoder i tæt samarbejde mellem de professionelle og deltagerne. Det samme gælder for metoderne i de støttende samtaler i familiehuset Tilioq og i selvhjælpsgrupperne. Det deltagende og det fælles er centrale værdier i udviklingen af metoder, der er konkret forankrede og som

tager udgangspunkt i den virkelighed deltagerne er en del af og relevante. Metoderne er kendetegnede ved at tage afsæt i deltagerne egne formuleringer af, hvad der er deres ressourcer og udfordringer og bygge mestringsstrategier i hverdagen op ud fra de fælles refleksioner, der sker i sessionerne. Metoderne er kendetegnede ved at have et klart fokus på sammenhængen mellem de individuelle og de kollektive erfaringer. I individuelle samtaler med piger, der har været udsat for seksuelle overgreb, sættes den individuelle lidelse ind i den sammenhæng, der består i at erkende, at der er mange, der er i samme situation. Pigerne opfordres til at invitere andre piger – som de ofte kender – med til samtalerne efter nogle gange. På denne måde adresseres den udfordring, der består i, at mange oplever deres egne lidelser som hemmelige, selvom disse lidelser er fælles for rigtig mange. Sikkerhed, genkendelse og accept af hinanden samt en fælles afstandtagen fra det at blive påført lidelse ved overgreb og udnyttelse gives igennem erkendelsen af det fælles i historierne om det at blive udsat for overgreb og svigt. På samme måde udvikler mødregrupperne og forældrekurserne et sprog om de fælles aspekter i deres ressourcer og udfordringer – uden at dette overdøver respekten for den enkelte families unikhed. Offentligheden om det almene i problemerne har ført til at både mødregruppe 08 og forældrekursernes deltagere har inviteret til offentlige møder, hvor man diskuterer, hvorledes der kan åbnes for en samhørighed, fælles ansvarlighed og fælles glæde i byen, så fordømmelse, tavshed og ensomhed kan skubbes bort.

Evalueringen er foretaget således, at den er åben for alle i projektet. Der er foretaget interviews med borgerne i byen (8 par), samt med de professionelle (sygehus, politi, social sektor, erhvervs sektor, skole og daginstitutionsområdet). Endvidere er der foretaget en lang række interviews med deltagere i forældrekurserne og med mødregruppen. Ligeledes er deltagerne i fisker- og fanger højskolen blevet interviewede i fokusgruppeinterviews for alle deltagere, inklusive børn. Et spørgeskema om Paamiut Asasara er blevet besvaret af 30 tilfældigt udvalgte borgere. Endvidere er der foretaget undersøgelser af de opgørelser, der foreligger vedrørende udviklingen i kriminalitet og foretaget en sammenligning med udviklingen i kriminalitet på landsplan i Grønland. Der er også holdt møde med Kommuneqarfik Sermersooq (den nye storkommune) for at høre om oplevelsen af Paamiut Asasara derfra samt mulighederne for at udbrede projektet til

hele Kommuneqarfik Sermersooq . Der er foretaget en lang række observationer ved ophold i Tilioq (det nyetablerede familierådgivningscenter) deltagelse i støttende samtaler samt i de øvrige aktiviteter i huset, herunder forældrekurser, alkohol- og misbrugskurser og mødregruppe-møder. Endelig er der indsamlet viden gennem et ph.d. studie og tre specialer i psykologi ved København Universitet. Disse bygger på empiriske studier af mødre- og forældrekurser, af teenagere i Paamiut samt af et antal borgeres oplevelse af livet i Paamiut (hvoraf alle specifikt nævnte Paamiut Asasara). Endvidere er der foretaget et besøg hos fisker- og fangerhøjskolen.

Hele evalueringen er foretaget på partcipatorisk vis, hvor alle deltagere er blevet opfordrede til aktiv deltagelse i en vedvarende refleksion over, hvad der er vigtigt i projektet – og derfor vigtigt at undersøge.

Resultater

1. Interview og spørgeskemaundersøgelse peger entydigt på, at befolkningen oplever at Projekt Paaamiut Asasara er relevant for byen og deltagerne. I fokusgrupper og i individuelle/par interviews gives der udtryk for, at projektet bidrager til højnelse af livskvalitet i byen.
2. Kriminaliteten er faldet væsentligt fra 2008 til 2009, således at Paamiut nu er nede på en kriminalitets-rate, der kun ligger ganske lidt over landsgennemsnittet. Der har været et fald på alle væsentlige områder indenfor kriminalitet, dog med undtagelse af vold, der er stabiliseret på samme niveau som året før.
3. Programmet er rimeligt billigt målt per deltager, da det når ud til et stort antal borgere, både i forbindelse med koncerter og andre kulturelle arrangementer og i aktiviteter som fisker- og fangerhøjskolen samt forældrekurser og mødregrupper.
4. Der er kommet øget fokus på børn og unges behov og for at bibringe børnene gode, trygge opvækstvilkår. Dette sker gennem forældrekursus-deltageres og mødregruppens indsats som fortalere samt ved en erklæring om børns rettigheder i Paamiut (underskrevet af 281 borgere i byen).
5. Mødregruppen og forældrekursernes deltagere beretter om, at de har udviklet nye måder at være sammen på, hvor det er lettere at tale åbent om problemer og at se

det fælles i disse problemer. Det fortælles, at forældrekurserne har gjort det muligt at ændre handlinger og adfærd i dagligdagen i familien samt at opbygge nye sociale netværk, der virker støttende – samtidigt med at de er hyggelige og rare. Nu – 5-9 måneder efter afholdelse af de 2 forældrekurser, har 2 af de deltagende familier fået deres tvangsfjernede børn hjemgivet og hovedparten af de 10 langtidsledige på holdene har fået jobs. Deltagerne – som mødes 1 gang ugentligt i familiecentret – beretter om, at de har mindre behov for alkohol og i de fleste tilfælde nu er i stand til at styre deres alkoholforbrug.

6. Både mødregruppen som forældrekursernes deltagere har indkaldt til og afholdt borgermøder, hvor fælles problemstillinger og mulige mestringsstrategier er blevet debatteret.
7. Mødregruppen har planer om at ville besøge unge mødre i Taasilaq for at dele deres erfaringer med disse.
8. Der gives i interviewene udtryk for, at der kunne være behov for mere viden om, hvorledes man opstarter en aktivitet indenfor rammen af Paamiut Asasara.
9. Projektet har en meget høj grad af synlighed i Grønland. Der er megen oplysning om projektet, både lokalt og nationalt – hvilket især skyldes Søren Lyberths meget populære udsendelser i KNR (Grønlands Radio) og reportager på Kommuneqarfik Sermersooqs hjemmeside.
10. Forskningen, der er tilknyttet projektet, har opfyldt de delmål, der er sat, idet den er lokalt forankret i Paamiut forskningsråd, samarbejder med lokale medforskere og har bidraget til at tre specialestuderende samt en ph.d.-studerende i 2009 har opholdt sig i perioder i Paamiut. Der er udskrevet en prisopgave ved Københavns Universitet om familier og trivsel i Grønland, og to af de specialestuderende har besvaret denne ud fra data fra aktionsforskning med de unge i Paamiut.
11. Der er foretaget undersøgelser omkring mulighederne for etablering af nye erhverv. Det har været svært at få de mange planer om erhvervsudvikling forankret i ønsker fra byens borgere, men er under udvikling.

Det anbefales, at:

1. Fortsætte og styrke den brede involvering af borgerne i Paamiut i projektets udførelse.
2. Fortsætte og styrke det gode samarbejde mellem borgere og politi i Paamiut med henblik på at nedbringe kriminaliteten endnu mere end det allerede er sket, idet Paamiut Asasaras mål om en 50 % reducere med de indhøstede erfaringer vil være muligt at nå over projektets 5-årige forløb. Der bør særligt sættes på at nedbringe volden.
3. Fortsætte med at støtte kulturelle arrangementer, idet disse beskrives som meget vigtige for sammenhold samt for deltagelse i projektet.
4. Fortsætte indsatsen for at øge børns trivsel og gode, trygge opvækstvilkår. Der er gjort en stor indsats gennem styrkelse af unge mødre og familier, der levede med risikofaktorer, og denne bør udvides til at inddrage børnenes og de unges synspunkter, f.eks. ved etablering af et børneråd og et ungdomsråd i byen – med børn og unge som deltagere (hvis børnene ønsker det). Der kan ske en styrkelse af børneperspektiver og unge-perspektiver, således at de aktiviteter, der sættes i gang af og for disse grupper har en høj grad af bruger-involvering og dermed også ansvarlighed for aktiviteternes gennemførelse. Der bør tages udgangspunkt i den allerede gennemførte undersøgelse af de unges ønsker til aktiviteter. En lignende undersøgelse af børns ønsker til udviklingen bør finde sted i 2010. Et særligt fokus på dette i 2010 vil styrke projektet som helhed.
5. Fortsat støtte de allerede etablerede mødre- og familiegrupper (fra forældrekurserne). Bæredygtigheden vil afhænge meget af en fortsat målrettet støtte til disse grupper, der nu selv har taget over og er i gang med at skabe vedvarende sociale netværk, praktisere nye måder at være sammen på som familier og sammen med andre familier og venner, for på den måde at skabe grobund for social mobilisering. Det er vigtigt at styregruppen er i fortløbende kontakt med disse grupper, lytter til dem og tager dem med på råd om den videre udvikling af projektet samt være indstillet på at støtte deres aktiviteter både økonomisk, organisatorisk og formidlingsmæssigt (at gøre det praktisk

håndterbart og synligt). Det kan endvidere anbefales at nogle af disse ressourcepersoner sammen med de professionelle i Tilioq kan invitere internationale gæster indenfor de respektive arbejdsområder til Paamiut, og at de involverede borgere og fagfolk fra Paamiut selv får mulighed for at komme ud i verden og se, hvordan andre har grebet tilsvarende projekter an forskellige steder i verden.

6. Støtte borgermøder, projekter og aktiviteter, der er arrangeret af borgerne selv, som de møder, der blev indkaldt til af mødregruppen og deltagerne på forældrekurserne. Møderne har som mål at skabe debat og ad den vej bidrage til holdningsændringer i lokalsamfundet.
7. Mulighederne for at deltagerne i Paamiut Asasara's aktive grupper formidler deres viden til andre i samme situation andre steder i storkommunen og nationalt bør støttes og styrkes. Ligeledes bør deltagelse i internationale arrangementer, hvor projektets metoder og resultater formidles, støttes. Det er vigtigt for projektet at princippet om "Paamiut i verden" opretholdes – hvilket betyder, at Paamiut vil give sit bidrag til løsning af globale problemer og udfordringer såsom vold, fattigdom, seksuel misbrug af børn og sociale følger af klima forandringer.
8. De lokale ressource-personer der har gjort en stor indsats for at administrere projektet – ofte på frivillig basis – bør støttes i at arbejdet fortsættes. Styregruppens gode, lokalt funderede arbejde bør fortsættes på samme måde som tidligere, hvor initiativ og iværksættereri blev lagt ud til byens borgere. Det bør huskes, at nogle af byens borgere giver udtryk for, at de har behov for mere viden om, hvordan de kan henvende sig til Styregruppen, men ingen i byen efterlyser en øget styring fra Styregruppens side. Derimod ønskes en lokalt forankret styregruppe. Der gives i interviewene udtryk for glæde og stolthed over det fælles, lokale ejerskab til projektet og over at det faktisk er båret af lokale kræfter i byen, ikke mindst af mødregruppen, forældrekursusdeltagere, deltagerne i fisker-fanger højskolen og arrangørerne af de øvrige arrangementer. Det anbefales derfor, at man ikke på nuværende, tidlige, tidspunkt i projektperioden fra politisk og administrativ side institutionaliserer projektet og overflytter det fra "livsverdenen" til "systemverdenen". Dette kan ske senere, når projektperioden nærmer sig sin

afslutning, og udfasningsstrategien skal lægges. Det er vigtigt ikke at lægge projektet ind under en for stærk oppe-fra-og-ned styring, der kan bremse initiativer på græsrodsplan i lokalsamfundet, men i stedet have en synlig og nærværende styregruppe, der netop ser det som en del af deres mission at lade de lokale initiativer udfolde sig. Det kan derfor anbefales, at styregruppen igen bliver lokal og projektet får ro til at udvikle sig som et community mobiliseringsprojekt 2 år mere, fulgt af et år med fokus på institutionalisering og bæredygtighed. Samtidigt anbefales det, at Kommuneqarfik Sermersooq med borgmesterens støtte og velfærdsdirektøren som nuværende formand for styregruppen bør fortsætte med at vise projektet stor opmærksomhed og fortsat viser de involverede tillid ved at sikre udbredelse af den viden og de erfaringer, der løbende samles op, til øvrige byer og bygder i storkommunen samt til resten af Grønland og til andre lande. Derved kan projektets succes som pilotprojekt for udvikling af nye metoder og fremgangsmåder for community mobilisering fortsættes. Det anbefales, at udbredelsen sker via borger-til-borger.

9. Projektets store grad af synlighed bør videreføres og styrkes med de fornødne midler, så projekt Paamiut Asasara kan bidrage til fortalervirksomhed for beskyttelse af børn og for holdningsændringer, der er forankrede i projektets deltageres erfaringer.
10. Forskningen bør fortsætte ud fra de samme principper og metoder som hidtil. Der bør holdes mindst et møde i Paamiut Forskningsråd i 2010, da dette råds betydning for at sætte principperne for forskningen er en styrke i projektet. Det internationale perspektiv i forskningen bør fortsættes, da det bidrager til synlighed af projektets resultater.
11. Udviklingen af nye erhvervsmuligheder bør fortsat støttes med udgangspunkt i lokalt formulerede ønsker og visioner. Det anbefales, at der nedsættes en arbejdsgruppe vedrørende dette under Paamiut Asasara's styregruppe med henblik på at formidle mulighederne for støtte til aktiviteter ud i lokalsamfundet.

Baggrund

Den grønlandske by Paamiut har gennem de sidste årtier kæmpet imod alkoholmisbrug, en høj voldsrate, en høj selvmordsrate og en række tilfælde af omsorgssvigt af børn, både gennem forsømmelse, seksuelle overgreb samt anden vold mod børnene. Det betyder, at et stort antal af familier og børn er udsat for vold og for tab i form af uventede dødsfald, samt lever med misbrug og med uløste konflikter og sorg.

Paamiut Asasara er som projekt opstået på baggrund af Paamiuts historie som en by med meget vold, mange selvmord, udbredt alkoholmisbrug og omfattende omsorgssvigt af børn, samtidig med at byens daværende borgmester støttet af en stor gruppe borgere tilførte byen nye fiskeribaserede erhverv, fik brudt isolationen gennem etablering af en lufthavn for fastvingede fly samt fik iværksat en række gode tiltag for børn, unge og ledige. Byen var derfor meget parat til at sætte Paamiut Asasara i gang i starten af 2008.

Projektet blev formuleret på denne baggrund af allerede igangsat mobilisering af byens borgere overfor de nævnte udfordringer. På en række borgermøder blev principperne for projektet formuleret, og der blev foretaget en interviewrække med omkring 120 af byens borgere. Der blev ikke før projektets start etableret nogen base-line, men en række borgeres synspunkter blev beskrevet.

Som en form for base-line spurgte vi en række professionelle om deres vurdering af børns situation. Det var i marts 2008, en måned efter projektets start. Sygehuspersonalet estimerede på baggrund af deres erfaringer, at omkring en tredjedel af børnene fødes i familier, hvor der er risiko for omsorgssvigt. Børnehave- og vuggestuepersonalet anslog, at cirka 1/10 af børnene i daginstitutionerne er udsat for en eller flere former for omsorgssvigt i hjemmet. Skolelærere vurderede ligeledes at 1/10 af børnene lever i omsorgssvigt. Socialrådgiverne og politiet sagde at mere end 50% af børnene og deres familier lever under vanskelige vilkår, der kan gå ud over børnenes trivsel. Der var enighed om, at risikofaktorer for familierne er: (1) alkoholisme eller hash misbrug, (2) arbejdsløshed, dårlige boligforhold og dårlig økonomi, (3) vold eller anden kriminalitet, (4) forældre, der lider af følgerne af selv at have været udsat for omsorgssvigt og

seksuelle overgreb i løbet af deres barndom, (5) enlig forældre med begrænsede ressourcer til at kunne støtte og beskytte barnet, og (6) psykiske problemer i familien.

På den baggrund har man i byen vedtaget og igangsat et 5-årigt community mobiliseringsprojekt - *Paamiut Asasara*. Via en række konkrete målsætninger og aktiviteter baseret på interviews, borgermøder og lokalt formulerede værdier, er det Paamiut Asasaras overordnede formål at fremme livskvaliteten for byens borgere, med særligt fokus på børnefamilier og børn.

Paamiut Asasaras overordnede målsætning er mobilisering og styrkelse af samspillet i lokalsamfundet - mellem erhvervsliv, institutioner og borgere, med henblik på at skabe øget trivsel og tilfredshed samt økonomisk og kulturel styrke i lokalsamfundet. Paamiut Asasara har 5 delmålsætninger:

1. At udvikle landets bedste folkeskole
2. At skabe fem nye fiskeriuafhængige erhverv
3. At halvere selvmord, alkohol og hashmisbrug, samt voldstilfælde og anden kriminalitet
4. At forenkle og omlægge kommunens administration, så den svarer til kommunens behov, interesser og indbyggertal
5. At forebygge omsorgssvigt af børn

Projektet er opbygget ud fra fælles formuleringer af værdier og mål foretaget qua en række interview med borgere i Paamiut i 2004 og 2005, samt en række møder mellem borgmester, kommunalbestyrelse, borgerne samt repræsentanter for skole, politi, sundhedsvæsen og socialforvaltning. Interview og møder pegede på et behov for at sammentænke erhvervsudvikling, boligsituation, uddannelsesbehov og støtte til særligt sårbare familier i en fælles plan.

Projekt Paamiut Asasara er et community mobiliseringsprojekt, som bygger på bredt accepterede retningslinier og principper indenfor styrkelse af livskvalitet i lokalsamfund. Vigtige principper for projekt Paamiut Asasara er følgende:

- Lokalsamfundet forstås som en enhed. Trivsel og udvikling forstås ud fra et systemisk perspektiv, hvor der iværksættes forandring på flere niveauer samtidigt for at skabe en fælles læring og udvikling.
- Indsatsen søger at identificere og arbejde med de eksisterende netværker og opbygge nye og derved styrke en følelsen af fællesskab, samhørighed og fælles ansvar.
- Indsatsen bygger på styrker og ressourcer i lokalsamfundet, og søger at styrke og udvikle disse gennem fælles aktiviteter, der er relevante og styret af deltagerne.
- Samarbejde, lighed og partnerskab i alle projektets faser. Alle relevante parter deltager ligeligt og deler ansvar for og kontrol over planlægning, gennemførelse og resultater.
- Projektet fremmer en fælles læringsproces i lokalsamfundet og søger at skabe lige gode muligheder for alle.
- De kompetencer og mestringsstrategier, der udvikles, lægges åbent frem med det formål at være til rådighed for alle, der ønsker det.

Generelt fokuserer community-mobiliseringsinterventioner på demokratisering i form af borgernes aktive deltagelse, sikring af rettighedsaspekter, samt borgerindflydelse på institutionel praksis og services. Paamiut Asasaras overordnede målsætning er mobilisering og styrkelse af Paamiut, således at borgerne i fællesskab løser problemer (som de er beskrevet ovenfor) og skaber trivsel for alle borgere, med et særligt fokus på børnefamilier. Projektet tilstræber at inddrage så mange familier som muligt i en mangfoldighed af meningsfyldte aktiviteter.

Bikubenfonden har støttet projektet med 1.650.000 kr. hvert af årene 2008 og 2009. Der vil blive truffet beslutning om en evt. fortsat støtte til projektet fra fonden hvert år i perioden 2010-2012. En fortsat støtte er bl.a. under forudsætning af en fortsat fremdrift i projektet samt fortsat økonomisk støtte til projektet fra såvel Grønlands Selvstyre som Sermersooq Kommune.

Den samlede økonomiske ramme inklusiv mindre bidrag fra andre fonde og Københavns Universitet har ligget på omkring 5 millioner kroner årligt i 2008 og 2009.

Projektet er opbygget med en styregruppe, der træffer alle beslutninger vedrørende anvendelse af midler samt et udbredt græsrodspræg med en stor gruppe af lokale deltagere, der udfører aktiviteterne med en meget høj grad af selvforvaltning, idet beslutningskompetencen i de enkelte aktiviteter i høj grad er uddelegeret til disse. Da der er tale om et community (lokalsamfunds) mobiliserings-projekt har denne opbygning vist sig produktiv og har udvirket en høj grad af lokal deltagelse i gennemførelse af projekter og aktiviteter. Denne organisationsform har vist sig at være meget produktiv indenfor kulturelle og sociale aktiviteter, men der mangler stadig en lokal gruppe, der vil gå videre med de mange gode forslag, der er fremkommet mht. erhvervsudvikling. Samtidigt skal det huskes, at projektperioden kun har været små to år, og at der stadig er tid til at mobilisere lokale initiativer på dette område.

Evalueringens mål og metode

Denne evaluering sigter mod at undersøge, i hvilken udstrækning de gennemførte aktiviteter har bidraget til at opfylde Paamiut Asasaras overordnede formål samt i hvor høj grad delmålene for år 2009 er opfyldt. På den baggrund vil der gives en række anbefalinger til, hvorledes målopfyldelsen kan fortsættes og styrkes.

Evalueringen har undersøgt graden af relevans og bæredygtighed for de enkelte aktiviteter og tiltag indenfor Paamiut Asasara. Endvidere er følgende spørgsmål anvendt som retningsgivende for evalueringen:

- a) Vurdere om aktiviteterne har haft den tilsigtede virkning med hensyn til projektets formål og målgruppe. Dette sker ved at analysere de kvalitative og kvantitative data, der er indsamlet i år.
 - b) Undersøge mulige årsager til målopfyldelse og, hvis der på nogle områder ikke er tale om målopfyldelse, årsagerne til det.
 - c) Vurdere metoder anvendt hidtil og den faglige kvalitet af projektets aktiviteter.
 - d) Vurdere mulige nødvendige forudsætninger for projektets fortsættelse samt mulige risikofaktorer, der kan vanskeliggøre projektets fortsættelse.
 - e) Give generelle anbefalinger til styrkelse af projektet, baseret på resultater.
- Disse spørgsmål vil indgå i behandlingen af de aktiviteter, der undersøges.

Evalueringen er gennemført med så høj grad af gennemskuelse og deltagelse som muligt. Undervejs i forløbet er evalueringens fokus og resultater blevet diskuteret med deltagerne i Paamiut Asasara for at få så validt, mangfoldigt og reflekteret resultat som overhovedet muligt. Der er indhentet oplysninger hos medlemmer, hos projekt-manager samt hos professionelle i Tilioq, hos en række ledere og medarbejdere indenfor det offentlige, hos frivillige, og blandt de mange deltagere i og brugere af Paamiut Asasara.

Der er foretaget interviews med borgerne i byen (8 par), samt med de professionelle (sygehus, politi, social sektor, erhvervs sektor, skole og daginstitutionsområdet). Endvidere er der foretaget en lang række interviews med deltagere i forældrekurserne og med mødregruppen. Ligeledes er deltagerne i fisker- og fanger højskolen blevet interviewede i fokusgruppeinterviews for alle deltagere, inklusive børn. Et spørgeskema om Paamiut Asasara er blevet besvaret af 30 tilfældigt udvalgte borgere. Endvidere er der foretaget undersøgelser af de opgørelser, der foreligger vedrørende udviklingen i kriminalitet og foretaget en sammenligning med udviklingen i kriminalitet på landsplan i Grønland. Der er også holdt møde med Kommuneqarfik Sermersooq for at høre om oplevelsen af Paamiut Asasara derfra samt mulighederne for at udbrede projektet til hele Kommuneqarfik Sermersooq . Der er foretaget en lang række observationer ved ophold i Paamiut, herunder også ved deltagelse i støttende samtaler samt i de øvrige aktiviteter i huset (forældrekurser, alkohol- og misbrugskurser og mødregruppe-møder). Endelig er der indsamlet viden gennem et ph.d.-studie og tre specialer i psykologi ved København Universitet. Disse bygger på empiriske studier af mødre- og forældrekurser, af teenagere i Paamiut samt af et antal borgeres oplevelse af livet i Paamiut (hvoraf alle spontant nævnte Paamiut Asasara – disse interviews blev foretaget af Mia Glendøs i august). Endvidere er der foretaget et besøg hos fisker- og fanger højskolen.

I denne evaluering er vægten lagt på 3 af de 5 overordnede mål i projektet, nemlig at skabe fem nye fiskeriuafhængige erhverv, at halvere selvmord, alkohol og hashmisbrug, samt voldstilfælde og anden kriminalitet, og at forebygge omsorgssvigt af børn. Grunden er, at

skolen udvikles i et selvstændigt projekt, samt at målet om kommunens organisering er noget ændret efter indlemmelse af Paamiut i Kommuneqarfik Sermersooq per 1.1.2009.

Resultater

Resultaterne undersøges ved at se på: (1) Udviklingen i kriminaliteten i Paamiut sammenlignet med landsgennemsnittet; (2) Betydningen af mødregruppen og forældrekurserne; (3) Graden af borgertilfredshed med Paamiut Asasara; (4) Betydningen af Fisker- og fangerhøjskolen; (5) Erhvervsudviklingen, og (6) Forskningen.

Først følger en oversigt over de specifikke delmål for 2009. Derefter gives en oversigt over aktiviteter, der er udført i projekt Paamiut Asasara i 2009.

Delmål 2009

År 1	År 2	År 3	År 4	År 5
Basisorganisation og vedtaget årsplan og budget på plads marts 2008 OK	Folkeakademi med minimum 100 borgere 40 – 80 timer <i>47 borgere har deltaget i familiehøjskole af 3 ugers varighed (120 lektioner)</i> <i>28 borgere i alle aldre har deltaget i fisker-fanger sommerhøjskole i 7 døgn juli-august 2009</i> OK	Opstart ny uddannelse forebyggelses- og glædespiloter	Paamiut modellen spredes til øvrige beboede steder i ny storkommune	Kriminalitet halveret
3 kultur-idræts arrangementer OK Temadage om børns rettigheder med udgangspunkt i en sikring af børns rettigheder i Paamiut OK Et PHD projekt startes op om dette	Børntribunal og rapport om børn og unges vilkår i Paamiut 3 sprog <i>Børneråd (tribunal) etableret under ny borgmester i Kommuneqarfik Sermersooq – første møde december 2009</i> <i>Rapport om og med</i>	3 nye bæredygtige initiativer udsprunget af forslag fra borgere i Paamiut som involverer mere end 40% af samtlige borgere	Behovet for anbringelse af børn udenfor hjemmet halveret PHD'en om dette offentliggøres og diskuteres	Idrætsklubber og foreninger omfatter mere end 80 % af alle

<p>OK</p>	<p><i>børn/unges syn på egne vilkår og muligheder lagt på Kommuneqarfik Sermersooqs hjemmeside</i> OK</p> <p>En billede/tekst bog udgives om børns gode liv / værdier for dette Iværksat medio november 2009 ved researchrejse for fotograf Tina Enghoff og Producer Anette Molbech OK, men forsinket</p>			
------------------	--	--	--	--

Samtlige gravide i risikofamilier inde i program OK	2 specialer skrives om trivsel og livskvalitet. <i>Der er afleveret et speciale bestående af to artikler og et summary, der er lagt på Kommunearfik Sermersooqs hjemmeside. Et speciale afleveres i januar 2010 om trivsel i Paamiut.</i> OK	1/3 af midlerne kommer fra de involverede forskningsinstitutioner og universiteter		Der er opbygget et "borger-akademi" (følkeuniversitet) Der varetager en række lokale forskningsopgaver i samarbejde med Københavns Universitet og Grønlands Universitet
Symposium OK	2 nye erhverv <i>Der er godkendt en ekstra stilling som forebyggelses-konsulent. Primo november er der ansat 1 lokal projektleder og 2 projektmedarbejdere til at varetage opgaver i relation til Paamiut Asasara. Der har været ansat tre unge som medforskere og tolke i projektet.</i> Delvist OK			
Årsrapport OK	<i>Under udarbejdelse (07.11.2009)</i>			

A.1. Aktiviteter

Det bærende element i Paamiut Aasara er de fortsatte aktiviteter, der er iværksat for at fremme livskvalitet i børnefamilier – og som fortsættes og vedligeholdes meget aktivt af deltagerne selv. Dette er mødregrupperne, hvor mødregruppen, der blev startet i 2008 fungerer som en meget aktiv aktør i at advokere for øget samhørighed, socialt ansvar og respekt for børns rettigheder. Ligeledes fungerer deltagerne i forældrekurserne fortsat som et socialt netværk og aktive fortællere for en glad, støttende og respektfuld måde at fungere som familie på. Der mødes selvhjælpsgrupper hver aften i familiehuset Tilioq. Der er aktuelt en sorggruppe, en gruppe for seksuelt misbrugte og en mandegruppe. Mødregruppe 08 mødes i huset hver torsdag aften og ofte også i weekenden. Mødregruppe 09 mødes ligeledes jævnligt i huset.

Et andet bærende element er fisker- og fangerhøjskolen, der samler folk igennem en lang planlægningsperiode og skaber samhørighed mellem deltagerne også efter endt forløb.

Endvidere er de kulturelle arrangementer en meget vigtig del af projektet, idet disse giver gode muligheder for at være sammen til en kulturel oplevelse under trygge og gode vilkår.

Ud over dette har der været en række aktiviteter i 2009, hvor af her skal nævnes følgende (den fuldstændige aktivitetsliste vil kunne findes i projektets årsrapport for 2009, men er på nuværende tidspunkt ikke afsluttet):

- Medio januar-primio februar: Danseteater med samtlige børn og unge fra folkeskolen ved 2 finske dansere, afsluttende med danseforestilling. Børnene gav udtryk for, at dette havde været en god oplevelse.
- Januar - Maj: Maren Markussen, der er medlem af mødregruppen og Søren P. Lyberth deltog med en præsentation ved en international forsknings-konference om ”Peace-psychology and Protection of Vulnerable Groups” 30. Januar. Der var omkring 150 fremmødte fra undervisnings- og forskningsinstitutioner samt deltagelse af forskere og praktikere fra en række forskellige lande. Der var klapsalver efter oplægget og en deltager spurgte: ”Hvornår kommer I fra Paamiut og lærer os, hvordan vi skal støtte vores børn her i Danmark?”. Konferencen blev omtalt i 26 medier i Danmark samt er blevet formidlet i et temanummer af tidsskriftet Psyke & Logos. I temanummeret indgår en artikel om Paamiut Asasara. Skriveprocessen af artiklen fulgte de aktionsforskningsprincipper, der er opstillet, idet centrale aktører i Paamiut Asasara deltog i denne – og den således var en direkte feed-back til projektet.
- Februar: malerskole med mindre børn og kursus for personale i daginstitutioner ved V. Wennerfeldt. Der var tilfredshed med denne aktivitet blandt børnene.
- Februar: Forebyggelseskonsulent og leder af Tilioq var på forebyggelseskursus i Nuuk, hvor de også besøger værestedet Mælkebøtten. Dette imødekom et klart udtrykt behov for professionelt input fra professionelle, der arbejder indenfor forebyggelse og støtte til udsatte familier.

- Februar: mødregruppe 08 varetager undervisning om det at få et barn for folkeskolens ældste klasser. Mødregruppen fortæller i en samtale, at det gik godt og ser dette som en del af deres bestræbelse på at forbinde de positive ændringer, de oplever at få ved at være sammen, med generelle ændringer i holdninger. De påtager sig således fortaler-virksomhed for, at det er muligt at ændre livsrammerne i familierne, så de bliver en bedre ramme for børn og nyblevne mødre.
- Forebyggelseskonsulent Klara Hansen har en gruppe for kvinder, der har været udsat for seksuelle overgreb som børn. Gruppen mødes en gang om uge. Mia Glendøs deltog i disse møder og fik af deltagerne at vide, at de var glade for at komme i gruppen, da det gav dem mulighed for at tale om de seksuelle overgreb, de havde været udsat for og høre andres fortællinger om dette og derigennem se det fælles i dem, hvilket lettede oplevelsen af alenehed og skam hos den enkelte. Alle deltagerne kommer til møderne, hvilket er et godt mål for processen.
- Marts: En teaterforestilling om incest med efterfølgende debat i familiecentret.
- Marts-april: 2 psykologistuderende fra Københavns Universitet foretager gennem 3 uger en undersøgelse af ca. 60 unges drømme om et godt liv i Paamiut. Dette sker via deltagende aktionsforskning, så de unge selv er deltagere i selve forskningsprocessens udførelse. Der vil blive offentliggjort to artikler om dette, hvilket opfylder en indikator for forskningsdelen, nemlig at bidrage til resultater, formidling og synlighed. Opfylder ligeledes målet om at invitere forskere og studerende til byen. Delprojektet opfylder kriteriet om at foretage forskningen i samarbejde med og med inddragelse af de unge. Det er godkendt i Paamiut Forskningsråd og opfylder dermed målsætningen om lokalt ejerskab og kontrol med forskningen.
- April: kursus for unge i projektudvikling v/ Helene Berthelsen og Johannes Berthelsen.
- Januar – maj: 2 forældrekurser med 2 x 12-15 deltagere ved Najaraaq Røddik. Der er foretaget en afsluttende evaluering i form af et interview af deltagerne. De udtrykker stor tilfredshed med kurset. Dette gør de også efterfølgende ved et opfølgende interview i august med det første hold. Den tidligere socialchef siger i

et interview i marts, at man umiddelbart kan mærke en stor forbedring i de deltagende familiers situation og mestring af dagligdagen. I 2009 og 2010 foretages en undersøgelse af, hvori denne ændring består, som den ses af de deltagende familier selv. Resultatet viser, at familierne selv fortsætter med at videreudvikle mestring og har påtaget sig at være fortalere for, hvordan trivsel kan fremmes i familier. Resultatet af interviewene vil blive reflekteret sammen med familierne og Najaaraq Røddik og derefter blive offentliggjort i et internationalt tidsskrift, hvilket opfylder kriterierne om at forskningen skal bidrage til det praktiske projekt, skabe ny viden, formidle denne og bidrage til projektets synlighed nationalt og internationalt.

- Maj: styregruppe på Bornholm, hvor der blev etableret kontakt med bevægelsen Regional Madkultur, ACAB (sammenslutning af 61 bornholmske kunsthåndværkere) og Center for Regionale Studier og Turismeudvikling.
- Maj: Rie Asser, der er 3. års psykologistuderende deltager i arbejdet i familiehuset Tilioq som frivillig i 6 uger.
- Juni: rengøringsdag for byen, hvor alle ude-områder i byen ryddes op. Arrangørerne anslår et deltagertal på omkring 600.
- Juni: nationaldag med traditionelle lege med børn og fællesspisning på festpladsen.
- Juni: koncertarrangement med Don Maliko. Om eftermiddagen for børn og om aftenen for hele byen. Arrangørerne talte ca. 1000 fremmødte.
- Juli: udsmykningsprojekt af byen – for børn og ledet af en kunstner, der er født og opvokset i Paamiut. Flere af billederne er senere blevet ophængt rundt omkring i byen.
- Juli: fodboldskole for børn.
- Juli – August: Bachelor i psykologi, Mia Glendøs deltager som frivillig i 6 uger i familiehusets arbejde. Interview med Mia, der er specialestuderende i psykologi, viste, at hun har varetaget mange samtaler, og at brugerne havde udtrykt tilfredshed med samtalerne. Lederen af familiehuset Regine Poulsen fortalte, at Mia gav en god aflastning i huset samt bidrog til gode faglige fælles refleksioner.

Mia afleverede efterfølgende en rapport om forløbet. Denne blev omtalt på Kommuneqarfik Sermersooqs hjemmeside.

- Juli-august: Fisker- og fangerhøjskolen afholdes med 28 deltagere og en del besøgende i dagtimerne.
- August: indkøb af indspilningsudstyr til et forsamlingshusstudie som muliggør, at folk kan indspille og kopierer musik CD`ere til salg/distribution.
- August: operakonzert i kirken med to grønlandske operasangere.
- 29. august: Koncert med orkestret MIA fra Danmark. Der gives koncert for børn om eftermiddagen og for unge om aftenen. En meget stor del af byens børn og unge møder frem til arrangementet.
- Oktober: fællesspisning i familiehuset Tilioq hver lørdag for familier startes og er nu en realitet. Familiecentret har udviklet sig til at være det samlingspunkt i byen, som det var målet at det skulle blive, og deltagerne i dets aktiviteter er en meget væsentlig drivkraft i projekt Paamiut Asasaras udvikling nu.
- 18. november: Stormøde for byens borgere. På dette møde diskuteres den fortsatte udvikling af Paamiut Asasara gennem opstilling af visioner og konkrete handleplaner.

Vi vil nu se på resultaterne af disse aktiviteter på de valgte indikatorer for målene (succeskriterierne for Paamiut Asasara). Et af disse er at halvere kriminaliteten over projektets 5-årige forløb.

A.3. Fald i kriminaliteten i Paamiut.

Der er en klart faldende kriminalitet i Paamiut fra 2007 – 2008 på en række meget væsentlige områder. I antal anmeldelser under kriminalloven er der et fald på 25 % - hvilket er væsentligt større end landsgennemsnittet (hvor der er et fald på 7 %). Forbrydelser mod kønssædeligheden er faldet med 35 % mod landsgennemsnittets fald på 15 %. Anmeldelsestallet for formueforbrydelser er faldet med 25 %, hvor landsgennemsnittet er faldet med 7 %.

Tabel 1: Kriminalloven i alt – antal anmeldelser

	2007	2008	Forskel i tal	Forskel i %
Paamiut	256	193	-63	-25
Hele Grl	5540	5141	-399	-7

Tabel 2: Forbrydelser mod kønssædeligheden – antal anmeldelser

	2007	2008	Forskel i tal	Forskel i %
Paamiut	20	13	-7	-35
Hele Grønland	462	391	-71	-15

Tabel 3: Formueforbrydelser i alt – antal anmeldelser

	2007	2008	Forskel i tal	Forskel i %
Paamiut	156	117	-39	-25
Hele Grønland	3644	3382	-262	-7

Forbrydelser mod liv og legeme er blevet stabiliseret på samme tal som i 2008, hvor imod landsgennemsnittet stiger en ganske lille smule. At der ikke er et fald, kan skyldes en øget opmærksomhed på, at vold skal anmeldes – men denne effekt vil være i hele landet. Der bør være en fortsat opmærksomhed i projektet på at fastholde det meget væsentlige fald i kriminaliteten i Paamiut. Der er blandt borgerne i Paamiut en høj grad af tilfredshed med politiets indsats, og politiet gør en stor indsats på forebyggelsesområdet og som aktiv deltager i byens udvikling og i projekt Paamiut Asasara. Dette er sammen med den øvrige udvikling i projektet og borgernes indsats antageligt forklaringen på den faldende kriminalitet.

Tabel 4: Forbrydelser mod liv og legeme i alt – antal anmeldelser

	2007	2008	Forskel i tal	Forskel i %
Paamiut	45	45	0	0
Hele Grønland	863	880	17	2

Her er også undersøgt udviklingen indenfor husspektakler, da dette område er særdeles relevant for projekt Paamiut Asasara's mål om at ville højne livskvaliteten i børnefamilier. Her er der et fald på 25 % på landsplan, og faldet i Paamiut politikreds er væsentligt højere, nemlig 45 %

Tabel 5: Husspektakler i alt – antal anmeldelser

	2007	2008	Forskel i tal	Forskel i %
Paamiut	274	152	-122	-45
Hele Grønland	3712	2788	-924	-25

Hvis man foretager en sammenligning af udviklingen i kriminalitet og husspektakler i Paamiut og andre byer i Grønland, finder man, at der er forskellig udvikling i disse byer, men Paamiut er den eneste by, der har haft nedgang på alle disse områder – undtagen volden, der er stabiliseret. Paamiut har en stabil nedgang på alle områder i politiets statistik, undtagen på vold og fire andre områder med minimale stigninger. Af disse er kun lov om euforiserende stoffer egentligt relevant her, og på dette områder er der en stigning fra 7 til 9 anmeldelser fra 2007 – 2008.

Faldet i kriminalitet er en god indikator på øget grad af trivsel og social ansvarlighed samt respekt for hinanden.

Paamiut figurerer stadig højt i politiets indekstal, der over en 15-årig periode sammenligner de enkelte politidistrikter med landsgennemsnittet. Men ser vi på kriminalitetsraten for år 2008 og 2007, så viser det sig at den er faldende i Paamiut og befinder sig nu kun meget lidt over landsgennemsnittet. I det følgende ses på kriminalitetsraten i Paamiut og sammenlignes med hele kriminalitetsraten i hele Grønland samt fem udvalgte politidistrikter. Her ses på anmeldelser om brud på kriminalloven overordnet. Normalt udregnes raten per 100.000 indbyggere eller i politiets statistik i Grønland per 10.000, men pga. af de små befolkningstal og da de kun bruges til sammenligninger i Grønland, er de her udregnet per indbygger. Kriminalitetsraten er antal kriminelle handlinger divideret med antal indbyggere.

Tabel 5: Kriminalloven i alt – antal anmeldelser

	2007	2008
Paamiut	256	193
Hele Grønland	5540	5141
Nuuk	2019	2099
Tasiilaq/Ittoqq	472	369
Narsaq	237	164
Qaqortoq	340	395
Uummannaq	150	144

Tabel 6: Befolkning.

	Hele Grønland	Paamiut politidistrikt	Nuuk	Ammassalik og Illoqqortoormiut	Qaqortoq	Narsaq	Uummannaq
2007	56648	2088	15047	3598	3490	2016	2450
2008	56462	2021	15421	3556	3496	2000	2412

Tabel 7: Kriminalitetsrate

	Hele Grønland	Paamiut politidistrikt	Nuuk	Ammassalik og Illoqqortoormiut	Qaqortoq	Narsaq	Uummannaq
2007	0.10	0.12	0.13	0.13	0.12	0.10	0.06
2008	0.09	0.10	0.14	0.10	0.08	0.11	0.06

Det kan konkluderes, at der er sket et meget væsentligt fald i kriminaliteten i Paamiut fra 2007 til 2008. Statistikkenes opgørelse underbygges af, at såvel politiet som sundhedsvæsnet i interview i marts og august gav udtryk for, at Paamiut opleves som en fredeligere by end blot året før. Der er færre henvendelser til sygehuset som følge af vold, og politiet beretter om færre udkald til husspektakler og voldsepisoder. I interviewene med borgerne gav disse udtryk for samme oplevelse af, at der var blevet mere fredeligt i byen, og at der var en bedre holdning til hinanden som en følge af borgernes deltagelse i Paamiut Asasara og af politiets effektive opbakning til projektet. I en uformel samtale med politiet i august siges det:

Jeg synes generelt det går rigtig godt i byen – her er en god stemning, og det har været et meget stille år indtil videre.

A.3. Mødregruppen og forældrekurserne

Mødregrupperne

Den første mødregruppe (08) for unge mødre var organiseret som en støtte til mødre, der levede under en eller flere af de under baggrund ovenfor nævnte risikofaktorer. Gruppen blev dannet som et værn mod disse risikofaktorer og tog udgangspunkt i, hvordan man allerede fra barnet var et foster i moders mave kunne beskytte det mod risikofaktorerne. Der blev taget udgangspunkt i de unge mødres ressourcer til at støtte hinanden. Gruppen startede med et kompetenceopbygning gennem et 5 dages kursus med jordemoder Esther Hammeken. Indholdet bestod i afspændings øvelser, guidede forestillinger med fokus på selvværd, selvrespekt og værdsættelse af fosteret og det nyfødte barn, fremstilling af kunst og musik samt fælles refleksioner.

Som et eksempel på en øvelse kan følgende nævnes: Deltagerne ligger på madrasser og er afspændte. De bliver nu bedt om at forestille sig deres livmoder som et telt for fostret. De bliver bedt om at mærke, hvordan solens varme føles, når den skinner ind i teltet – og mærke den glæde, det bringer. Så bedes de mærke, hvordan cigaretrøg føles inde i teltet. Man begynder at hoste. Forestil Jer nu, hvordan det lille foster hoster inde i maven. Videre blev deltagerne bedt om at forestille sig, hvordan det lyder i teltet, når naboerne råber og larmer i beruset tilstand. Hvordan skænderier og råben trænger ind i teltet og gør det uhyggeligt at være der. Efter at have forestillet sig det og mærket det, har de en fælles refleksion over, hvordan det stadig ufødte barn, vil blive påvirket af de hændelser, der finder sted uden for dets "telt". De taler om, hvordan vrede stemmer og vold vil opleves af det endnu ufødte barn og at det vil begynde at græde i livmoderen. Mødrene reflekterer over, hvordan slåskampe og skrigen forældrene imellem skaber frygt og usikkerhed i barnet. Gennem denne refleksion skabte de en fælles metafor om ”at være naboer til det endnu ufødte barn”, og de begyndte derefter at

omsætte denne metafor til daglig praksis som forældre, fortæller de.

Gruppen havde 10 deltagere mellem 17 og 30 år. Efterfølgende har gruppen udviklet sig til et bæredygtigt social støttenetværk og en form for uformelt organiseret civilsamfunds organisation.

Målet for kurset og det fortsatte forløb var at øge oplevelsen af selvværd som mødre og som medmennesker, der kan støtte hinanden – når man på mange væsentlige måder er i samme situation. Et delmål var i fællesskab at udvikle praktiske kommunikationsfærdigheder, der kan bruges i gruppen og i familien samt overfor barnet. Et andet delmål var at forløbet kunne styrke en vedvarende social støtte mellem de unge mødre. Aktiviteterne tog udgangspunkt i deltagernes ønsker og medførte en fælles, relevant og konkret læringsproces i gruppen.

Gruppen har vist sig bæredygtig på tre områder: (1) organisatorisk bæredygtighed idet gruppen er fortsat med at mødes en gang om ugen i familiecentret, (2) faglig bæredygtighed idet gruppen har brugt og videreudviklet deres kommunikationsfærdigheder i gruppens møder og i deres familier, samt at de har formidlet disse færdigheder ved et møde om betydningen af social støtte (holdt i forsamlingshuset og åbent for byens borgere) og ved at undervise i skolens ældste klasser, (3) en vis økonomisk bæredygtighed idet gruppen begyndte at sælge kunst og kunsthåndværk på et mikro-niveau til støtte for deres aktiviteter.

Deltagerne fortalte i fokusgruppeinterviews, at de i mødregruppen for første gang følte, at de frit kunne tale om deres tanker og følelser om problemer, de havde, fordi de følte, at de blev lyttet til og taget alvorligt. Der var bestemte retningslinjer for kommunikationen, som de selv var med til at formulere. Det betød, at man ikke grinede af hinanden eller mobbede hinanden med vanskelighederne, men i stedet så det fælles i problemerne og i fællesskab søgte løsninger på dem. Man aftalte også, at der var tavshedspligt om det, der blev sagt i gruppen, hvilket gjorde, at man kunne tale mere frit og åbent. Deltagerne fortalte, at de tidligere havde været tavse om emner som ensomhed, social stigmatisering, seksuelt misbrug, tanker om selvmord og stofmisbrug. I gruppen blev der åbnet et rum for udveksling af tanker og følelser i forbindelse med det at blive mor og have en hverdag med et spædbarn. De fortalte, at de

plejede at være alene med deres problemer og at de - selv om de havde mennesker omkring sig, når de var glade – havde følt sig helt alene og ensomme, når de havde problemer. Ofte kunne de føle sig alene selv sammen med andre, fordi de følte, at det kunne være svært at blive respekteret og at sætte grænser mht. omfang og art af samvær med andre.

En af deltagerne sagde:

I møderne følte vi, at vi blev taget alvorligt og ikke grinet af, og derfor var vi i stand til at komme ud af vores ensomhed og begynde at arbejde sammen om at støtte hinanden. At vi oplevede, at vi kunne det, var virkelig en motivation til at fortsætte. Vi blev glade for at være en del af gruppen. Det gav mig en grund til at komme ud af sengen om morgenen. Det er dejligt, at vi starter med at spise morgenmad sammen, og at vi senere på dagen spiste frokost sammen. Der var en klar struktur, som jeg godt kunne lide. Faktisk oplevede jeg det sådan, at nogen holdt af os, og det var godt, da jeg føler, at jeg er blevet forrådt så mange gange før.

En anden sagde:

I starten var det meget svært for mig virkelig til at stole på andre. Det var svært for mig at have tillid. Jeg kunne næsten ikke tro, at nogen tog mig alvorligt, og i begyndelsen frygtede jeg, at det snart ville stoppe, og så ville jeg blive svigtet igen.

En tredje deltager fortæller om, hvordan forståelser, der er udviklet i gruppen, kan bruges i dagligdagen i familien:

Jeg har indset, at familiemedlemmer, der er fulde eller ødelægger økonomien med spil eller forstyrrer på andre måder, ikke må forstyrre mit moderskab. Jeg bliver nødt til at beskytte mit nyfødte barn fra disse forstyrrelser og overgreb.

Gruppen udviklede en særlig form for gensidig støtte, der blev oplevet som meget givende af deltagerne. Det var vigtigt for dem, at man i gruppen kunne tale åbent om både glæder og problemer uden at blive gjort til grin eller skulle føle sig som anderledes end de andre. De kunne på den måde bryde den isolation, som de havde følt, de befandt sig i, når de havde problemer. De satte samhørighed på begreb og fortalte om betydningen af at kunne tale åbent om problemer ved et borgermøde, som de indkaldte til. Derved brød de den ”tavshedens kultur”, der lå omkring det at have problemer. De fortalte også om vigtigheden af at kunne sætte grænser for overskridende adfærd, der kunne udvikle sig til egentlige overgreb og misbrug.

Gruppen udvikler sig til en horisontal social støtte, der bliver et meget vigtigt supplement til den vertikale, familieorienterede støtte – og i nogle tilfælde helt erstatter denne. Gruppen dannes omkring en forståelse af betydningen af at beskytte både fostret og det nyfødte barn mod forstyrrelser, og dermed opstår et begreb om værdien af moderskab, og at moderskabet skal beskyttes. I stedet for at se vilkårene som givne, ses de nu som noget, der kan ændres i en positiv retning gennem fælles indsats. Børn bliver ikke mere set som blot formet af kulturen, men i stedet formuleres det, at man kan skabe en kultur, der støtter og fremmer barnets trivsel og gode udvikling.

Forældrekurserne:

I 2009 er der afholdt 2 forældrekurser med i alt 30 forældre. Familierne har i alt 55 børn. Det første kursus var i marts (16 forældre) og det andet i maj (14 forældre). Begge hold mødes stadig jævnligt i Tilioq – både med og uden kursusleder Najaaraq Røddik, der nu er leder i Tilioq. Der er en debataften hver onsdag, hvor deltagere fra begge hold kan deltager og tale om ugen, der er gået. Endvidere vil de meget gerne bidrage til aktiviteter i Tilioq og deltager ligeledes i opbygningen af selvhjælpsgrupper.

Ud fra opfølgingsmøderne fortæller Najaaraq, at der var 15 arbejdsløse blandt forældrene på kurserne. Ud af disse 15 er de 10 nu i arbejde. Nogle af forældrene, der var i job, valgte at skifte arbejde, så de kunne være mere sammen med deres børn.

På kurserne talte kursisterne meget om, at det var svært at åbne sig og snakke om problemer. De fortalte, at det meget let fører til, at man bliver set ned på og mobbet ganske voldsomt i det relativt lille samfund, som Paamiut er. I et interview fortalte en af deltagerne:

Der er mange rygter om folk. Det er fordi, personerne ikke selv siger, hvordan hun eller han er. Så peger han eller hun i stedet på en eller anden person og gør ham eller hende ondt. Der er så mange folk her i byen, som gør én ondt, men uden grund. Rygterne går bare videre. Så bliver det til en helt anden person, men når man er sammen med den person, der er gået rygter om, så er det en helt anden historie, man hører. Det er det, man kalder Kamikposten, at man snakker sådan. Så bliver der rygter, der kører, selvom de muligvis er usande. Folk finder på historier på den måde, at folk gør den person ondt, selvom historierne og rygterne er usande. Der er også nogle personer, som ikke ser sig selv og siger til sig selv, at 'jeg er sådan og sådan og sådan', selvom hun ikke er sådan. Der er også personer, som muligvis er jaloux, som lyver over for én og så bliver det rygter, rygter, rygter.

Familiekurset modvirkede dette, fortæller deltageren videre:

Efter at jeg har gået på familiekurset, så kender jeg andre folk, som jeg ikke kendte før. Og så tænker jeg 'nå, de lever på den måde, og jeg lever også på den måde', og vi kan forstå hinanden og hinandens situationer. Og vi kan ændre på hverdagen og på, hvordan vi skal opføre os overfor børnene, og vi kan sætte ord på, hvordan en bedre opdragelse kan være. En god idé kan være en god idé. Og at være opmærksom på en eller anden ting, så kan man blive opmærksom på de ting, der kan bruges til, hvordan vi skal tackle det.

En anden deltager fortæller:

Det er rigtigt, hvad de siger om, at det giver nogle sår på sjælen at være barn af alkoholikere, og jeg vil ikke ønske for nogen børn, at de skal prøve det. Da vi

begyndte på det her familiekursus, var der en anden pige lidt ældre end mig, og hun har været i sammen situation. Hun er også barn af en alkoholiker og har været i pleje og sådan, og vi fandt bare totalt sammen. Og vi har gået lange ture i fjeldene og bare skreget og grædt. Det har bare været så fedt! Som at noget lettede.

Også i tiden efter kurserne har de arbejdet videre med deres erfaringer med at kunne tale åbent om udfordringer i livet og taler nu meget med hinanden. Det var vigtigt for dem, at der var klare regler mht. tavshedspligt, således at man turde tale åbent i kurset. Denne regel indførte de selv og fortæller at det gav tryghed og tillid til de andre. I dag, fortæller de, kan de tale sammen om hverdagen og om sig selv og har stor respekt overfor hinanden og for andre forældre. De mødes fortsat i weekenderne og har fællesspisning i Tilioq og vil gerne anvende deres ressourcer i indsatser for at hjælpe andre familier.

Da kurserne startede, var der mange af deltagerne, der gav udtryk for, at de ikke kunne styre deres drikkeri, men i dag er de begyndt at drikke alkohol på en mere kontrolleret måde, hvor man kan holde en fest aften, men ikke drikker videre næste dag. Familierne samles og planlægger aktiviteter med børnene i stedet for alkoholindtagelse. Alle giver udtryk for, at de er gladere og mere tilfredse, når der ikke har været alkohol indblandet i deres weekender.

Ud af de 30 kursister var der 2 familier, der havde deres børn anbragt uden for hjemmet. Den ene familie havde ikke haft deres børn boende hjemme i 8 år, men havde alligevel formået at holde kontakt med dem fortløbende. Nu er børnene tilbage i familien. Den anden familie havde ikke haft børnene boende hjemme i 7 år. Også i denne familie er børnene nu hjemme igen. Begge familier fungerer fint nu ca. 6 måneder efter kurset.

De 30 kursister vil i løbet af vinteren 2009-2010 lave endnu et opfølgende borgermøde i forsamlingshuset, hvor de vil fortælle om, hvordan de har de i dag 6-7 mdr. efter deltagelse i familiekurset.

Ved det første borgermøde arrangeret af forældrekursusdeltagerne den 19. marts fremlagde Maren Markussen fra forældregruppen blandt andet følgende i forsamlingshuset:

Jeg er meget glad for at have deltaget i kurset. På den måde har jeg lært noget om at være forælder, hvilket har været godt, fordi jeg stadigvæk er så ung og er usikker på opdragelse, og hvordan jeg skal komme videre med det.

Jeg har to børn, men har mistet det ene. Det gør ondt, men jeg ønsker at komme videre. Jeg kan jo ikke få barnet tilbage, og jeg føler, at jeg må videre med livet. Også fordi jeg har min ældste søn at tænke på, og jeg ved, at han har meget brug for sin mor. Og han har brug for nærhed og kærlighed.

Det er meget svært at kigge ind ad, jeg har været meget bange og usikker ved det og har ikke rigtig vidst, hvorfor jeg har været sådan. Selvfølgelig kan et menneske komme ned og komme op igen, men der er nogen, der vælger døden som løsning, når de ikke kan komme videre og ikke ved, hvordan de skal komme videre.

Vi har forpligtelser til at hjælpe andre, derfor hjælp dine medmennesker og hør på deres budskaber og snak med dem.

Her i vores by mærker vi, at folk rejser deres vej. Er det fordi, vi som borgere ikke passer på hinanden? Eller hvordan?

Kig på vores børn og unge og på hvordan vi kan hjælpe dem? Hvordan kan vi give dem gode vilkår, og hvad er vejen til det?

Gennem dette og andre oplæg inviterede forældrekursets deltagere byens borgere til debat og fælles engagement for at skabe mere social støtte og gensidighed i byen.

Deltagerne fortæller i interviews, at de forståelser og færdigheder, de sammen udviklede igennem kurset, også har stor betydning for, hvordan de indgår i lokalsamfundet:

På en måde, der kan jeg mærke, at før i tiden, der skulle man måske kigge lidt ud af vinduet for at se, hvem der går nedenfor. Så skal man først gå måske til posthuset, måske brugsen, for ikke at møde dem. Nu kan man bare gå. Ikke mere med det der, at jeg ikke skal hilse på den der eller den der. Altså, jeg var også meget nervøs før kurset. Man har så mange problemer at den og den person, man kender, skal lige gå forbi først, og så skal man gå lidt forbi, så man ikke viser sit ansigt. Men nu, efter kurset, der er alt det lige meget. Man er mere fri.

På Kommuneqarfik Sermersooq's hjemmeside beskriver Søren Lyberth, at familiecenteret Tilioq nu er et samlingspunkt for befolkningen i Paamiut. Hver dag om aftenen mødes selvhjælpsgrupperne, og familier kommer til fællesspisning der om lørdagen. Ugeplanen for huset har siden august set sådan ud:

I dagtimerne rådgivning og kurser; der ud over:

Mandag aften: Familierne fra det første familiekursus sammen med Najaaraq Røddik

Tirsdag aften: 09 Mødregruppen

Onsdag aften: Familierne fra det andet familiekursus sammen med Najaaraq Røddik

Torsdag aften: Gruppen for seksuelt krænkede sammen med Klara Hansen

Søndag eftermiddag: 08 Mødregruppen.

Lørdag: Fællesspisning for familierne.

Samt en sorggruppe der mødes 1 gang om ugen sen eftermiddag.

A 4. Borgernes oplevelse af Paamiut Asasara

Igennem såvel spørgeskemaer som interviews med 8 forældrepar er borgernes tilfredshed med Paamiut Asasara blevet undersøgt. Endvidere er der foretaget en lang række uformelle samtaler om dette ved besøg i Paamiut og interview-personerne i Mia Glendøs' interviewundersøgelse om trivsel i Paamiut nævnte alle uopfordret Paamiut Asasara. Det betyder, at der er stort kendskab til projektet, og det opleves som vigtigt i forbindelse med trivsel.

Såvel i spørgeskemaerne som i interviewene udtrykkes der stor tilfredshed med projektet. Det skaber energi, sammenhold og gør byen mere fredelig – nævnes gentagne gange i de 8

interviews samt i de 5 interviews i Mia Glendøs' undersøgelse. I spørgeskemaerne vurderer alle projektet som godt eller virkeligt godt både for trivsel og som en re-vitalisering af byen i form af fælles aktiviteter og engagement.

I et interview med et forældrepar siges følgende om Paamiut Asasara's kulturelle arrangementer:

Det er godt, at man er sammen, at man spiser sammen, man synger, og børnene de får noget. Jeg er så glad for, at når børnene de får noget, et eller andet, så er man glad.

Det er godt med disse arrangementer, hvor der sker noget, og børnene de er med. Så er man tilfreds. Før i tiden, der var det sådan, at man råbte ad hinanden.

Måske hvis man var fuld, så råbte man ad hinanden: "Du skal ikke tro, at du er noget". Og nu er det ikke så meget som før. Der er ikke så mange, der råber.

Altså hvis man lytter, så er der nogen, der råber lidt, men ikke så meget som før.

En deltager i forældrekurset sagde:

Ja, før i tiden - før kurset, der tænkte man; det der Paamiut Asasara, det er ikke noget for mig. Efter kurset så kan man se, at det er en meget stor mulighed for os. Og vi kan mærke, at vi får støtte fra Paamiut Asasara. Man tager et skridt, hvad angår familien. Man får det meget bedre, og man begynder at snakke sammen.

En anden borger siger om Paamiut Asasara:

Livet er her, der er mere liv her i byen. Fordi Paamiut Asasara arrangeres, så der er folk, som er mere glade. Også pga. sommerhøjskolen. Folk er sammen der, og de lærer om vinterforråd og alt mulig andet - hvordan man tilbereder grønlandsk mad. Der er mere liv nu, og man kan mærke, at folk er mere knyttet sammen. Så

er folk også opmærksomme på ting som hærværk og på, hvordan man skal opdrage børnene lidt.

En tredje borger siger:

Jeg har den opfattelse, at folk her i byen generelt er blevet meget bedre til at håndtere de konflikter, der opstår derhjemme og udenfor hjemmet. Det er, den opfattelse jeg har, simpelthen. Og jeg vil også mene, at de der familiekurser, de har en stor indvirkning på det.

En mor til to mindre børn siger om betydningen af at være sammen med andre i byen og glæde sig sammen i gode oplevelser:

Det er godt at være sammen til en koncert for børnene eller for de voksne eller et stort arrangement, hvor der kommer rigtig mange. Dem savner vi endnu flere af her i Paamiut.

Man bliver lidt kedelig...man keder sig lidt her, når der ikke sker så meget. Ved arrangementerne, så kan man...hygge sig, folk griner og de klapper og alt muligt sammen. Man får sådan nogle oplevelser, gode oplevelser. Man kan ikke bare glemme det, og man ønsker, at "bare de gør det igen", så vi kan være sammen igen.

Mange familier kan ikke sådan – hvad hedder det – være sammen sådan. Der er mange børn nu, men nu er det meget sådan, at de hakker hinanden ned, de savner nok sådan lidt sammenhold og hygge sammen, det savner de nok. Men bare der er sådan nogle aktiviteter, forskellige aktiviteter, hvor de kan være sammen om at deltage. Så glemmer folk hakkeriet, hvis man har det sjovt sammen. F.eks. skal der være en diskussion i aften, så det bliver også meget spændende. Så ja, der sker noget.

En mor til to teenagebørn siger samstemmende:

Paamiut Asasara har lavet sådan nogle aktiviteter og møder og koncerter og alt muligt. Det giver muligheder for at hygge os sammen som familie og med andre familier. Og møde andre familier. Selvom der er rigtig mange familier her i Paamiut, så kan man ikke sådan rigtig møde dem på gaden og hilse på hinanden og snakke lidt, men når der er sådan noget fælles, så kan man pludselig, selvom man måske ikke har snakket med dem i et par måneder eller i flere år, så kan man sådan pludselig tale med hinanden.

En anden yngre kvinde siger om den brede opbakning til projektets arrangementer:

Da Paamiut Asasara startede på et tidspunkt, der begyndte folk at lægge mærke til, at der skete nogle aktiviteter eller fællesmøder eller information. Der begyndte folk at forvente, hvornår sker det næste. Det er spændende altså, det har spredt sig blandt befolkningen. Det kunne man mærke ja. Det kunne jeg også mærke. De kan ikke vente til næste gang, og så spørger de, hvornår sker der noget igen.

En anden fortæller om oplevelsen af, at der med Paamiut Asasara virkelig begynder at ske noget:

Det lyder lidt sjovt, navnet, og jeg fandt en lille brochure, som jeg læste. Det er en god idé, det er en rigtig god idé, og endelig sker der noget sådan rigtigt, alvorligt. Det her Paamiut Asasara. Da jeg læste den der lille brochure, tænkte jeg, nå det er en rigtig god idé, endelig sker der noget. Jeg skal være med, og måske er der noget, og jeg skal se på opslagstavlen, om der sker noget. Paamiut Asasara er for hele Paamiut og det handler om noget som sammenhold, at alle borgerne skal noget fælles, sammenhold.

En anden supplerer med:

Det er det. Paamiut Asasara kan give os muligheder for virkelig sådan virkelig at være sammen. Når der er en aktivitet, f.eks. var der en koncert, og vi var der, og selvom vi ikke rigtig kendte hinanden, så var vi med og snakkede sammen og sådan pludseligt.

En borger siger om hele projektet:

Paamiut Asasara får sat gang i samtaler og kurser, så der er mere livligt i byen. Der er koncerter, samtaler, og så er der kurser. Det er som om, at Paamiut lever igen. At der er liv igen i stedet for bare at have et hverdagsliv, hvor man køber ind og går hjem igen. Der er liv her, fx den fisker fanger lejr, der har været her, og de har fangster og alt muligt. Der er mere glæde og sammenhold mellem byens borgere. Og der vil være andre deltagere. Her i år, blev der snakket om sidste år, så bliver det mere åbent for befolkningen. Så vil de også prøve, og så vil de også have kurser og så vil de også deltage i koncerter. Så der er mere sammenhold og mere tryghed i byen i stedet for hærværk og alt muligt. Altså, Paamiut Asasara gør noget ved mange ting nu.

Om fællesskabet og den sociale mobilisering siger en deltager fra forældrekurset:

Hvad er betydningsfuldt ved Paamiut Asasara? Jeg kunne nævne det familiekursus, som jeg har gået på. Der synes jeg, at det er godt, at der bliver taget fat på, hvilke muligheder, der er for familier, for at være forældre, hvad der er godt for opdragelsen, lære og høre andres meninger og få et kendskab til andre mennesker. Og sammenkomster og finde ud af hvordan folk, forældre, kan bakkes op på den måde, at det ikke bare er sløret at være borger. Med sløret mener jeg, ja, at man ikke bare kan lade en problematisk familie ligge derovre, og børnene bliver taget af forvaltningen. Men man må skabe en god måde at holde styr på

familier og styrke familien, styrke deres værdier, styrke dem. Og så er det også en god ting, at man løfter hinanden op ved sammen at deltage i kurset.

Kun på et område udtrykkes der bekymring – og det er omkring, at det kan være svært at vide, hvor man skal henvende sig med ideer til aktiviteter. Der efterlyses mere oplysning om dette. Man er tilfreds med omtalen af projektet i medierne, men mangler en praktisk vej ind i projektet, hvis man vil starte nye projekter eller gerne have venner og bekendte med i projektet. Der efterlyses en større synlighed i projektledelsen i selve byen.

Der er trykt og uddelt en pjece om projektet i 2008. I denne findes oplysninger, om hvor man kan henvende sig. Denne pjece er distribueret via byens forretninger. Endvidere har de praktiske procedurer været omtalt flere gange i lokalradioen i 2008. Dette kunne tyde på, at det, der efterlyses, er den daglige, ukomplicerede kontakt med personer fra projektet, som man kan drøfte ideer med og måske få hjælp til at lave en egentlig ansøgning. Endvidere efterlyses der åbne debatter, hvor alle borgere kan bidrage med deres ideer og perspektiver.

En borger siger i et interview:

Hvis Paamiut Asasara, altså dem, der styrer, eller hvad skal man sige, de ansvarlige giver folk besked på, at man kan komme med forslag. Borgerne kan give forslag til, hvad der kan gøres endnu bedre. F.eks. en fra Paamiut Asasara tilbyder borgerne at sige, hvad, de synes, kan være en god mulighed her i byen - og måske har mange andre folk også mange andre gode ideer. Ja, jeg ville gøre det på den måde, at jeg ville gå til de ansvarlige og sige: "Lav en debat om hvad kan der være mere af her i byen?" og om "hvad er mulighederne her i Paamiut?" Så er der muligvis mange folk, som har mange forslag, til hvad Paamiut Asasara kan tilbyde. Lav en debat for borgerne om, hvad der kan blive endnu bedre for Paamiuts borgere. Det vil jeg deltage i, og jeg vil også deltage i andre aktiviteter.

Lignende udtalelser kan findes i de fleste af de øvrige interviews. Der er blandt de interviewede borgere et stort ønske om at deltage meget aktivt i Paamiut Asasara's aktiviteter

– og ligeledes om at deltage i projektets udformning, forløb og retning gennem indsigt i det og åbne debatter om det. Der er en udfordring i projektets organisationsstruktur med en fast styregruppe og en bred basis i en meget stor gruppe aktivt deltagende borgere. Indtil videre har denne organisationsstruktur været effektiv, men har samtidigt medført et ønske om mere information, let adgang til at drøfte ideer til aktiviteter med styregruppen samt flere åbne debatter om projektets videre udvikling og retning. En deltager formulerer dette sådan:

Øget gennemsigtighed, gennemskuelse, og øget kommunikation omkring Paamiut Asasara er blevet efterspurgt af mange. Så øget kommunikation er vigtig.

Generelt er alle de interviewede meget positive over for deltagelse i Paamiut Asasara og omtaler dets betydning for større følelse af fællesskab gennem deltagelse i fælles aktiviteter, større åbenhed overfor at tale sammen også om svære emner, mere tryghed og mere fælles ansvarlighed. Det understreges også, at projektet har givet mere liv i byen, og at det opleves som borgernes projekt.

Der er opnået meget ifølge borgernes udsagn, og der er en høj grad af tilfredshed med projektet. Det har kun været i små to år, og en af de interviewede gør opmærksom på dette og giver udtryk for stor optimisme mht., hvad der så kan nås i resten af projektperioden:

Paamiut Asasara er godt i gang med så mange gode ting til borgerne. Og det er lige startet. Man skal ikke forvente, at skulle være på toppen bare på et år. Det er en lang proces det der. Paamiut Asasara er i gang med en hel masse tilbud til borgerne. Mange gode ting, der skal i gang fremover, og der er bare ikke sådan et facit på "nu vil vi se det hele", det kan man ikke, det kan være langvarigt, og det skal nok gå.

A. 5. Sommerhøjskolen for fiskeri og fangst.

Ved besøg på fisker- og fangerhøjskolen i juli-august sagde en deltager til mig:

Det er rart at være her, men det er også lidt hårdt. De første dage gad jeg ikke rigtigt. Jeg bad om at blive sejlet ind til byen. Jeg havde lyst til at drikke. Men så sagde Karl, at han ikke kunne sejle mig ind til byen nu, fordi han havde travlt med noget andet. Så blev jeg, og det var godt. Fordi jeg var glad igen næste morgen, og jeg så, at børnene havde det godt her, og at vi havde tid sammen. Det var godt at han ikke kunne sejle mig ind til byen.

Som i 2008 er fisker- og fangerhøjskolen en stor succes. Deltagerne beretter om en god oplevelse af samvær og fællesskab, samt at de får god viden om at sejle i kajak, at tilberede fisk og fangstedyr samt i jagtetik og at færdes i naturen samt viden om området historie. Også i år fortalte deltagerne, hvor godt det havde været, hvor meget de havde oplevet og lært og om den nærhed og det fællesskab, de oplevede sammen derude. Instruktørerne fortalte, at de var imponerede over børnenes engagement og dygtighed i alle de nye færdigheder såsom at lave fiskenet og fiskeredskaber, sejle kajak, lave traditionel grønlandsk mad, og røge fisk. Børnene fortalte, at det havde været spændende at være med på rensdyrjagt og deltage i de andre aktiviteter.

Instruktørerne fortalte, at de havde planer om at udvide sommerhøjskolekonceptet til ophold/kurser for unge, udsatte mødre og enlige forsørgere, der ikke har mulighed for at vise deres børn naturen. De ville også åbne for, at turister kunne deltage. Dette vil kunne kombinere det social og det erhvervsrettede på en måde, der udspringer af lokale ønsker og planer. Det vil bygge på lokale ressourcer og erfaringer, der er gjort. Dette kan give bæredygtighed, hvis det styrkes nu.

Fisker- og fangerhøjskolen har en stor betydning for deltagerne, idet den fremmer en følelse af samhørighed og åbner for sociale netværk, der varer ved efter opholdet. Børnene fortæller om gode læringsoplevelser, og de voksne fortæller med glæde om børnenes trivsel. Samtidigt er sommerhøjskolen blevet en meget væsentlig del af Paamiut Asasara og er kendt af alle i Paamiut.

A.6. Erhvervsudviklingen

Der er foretaget undersøgelser omkring mulighederne for etablering af nye erhverv. Dette har taget længere tid end beregnet, men der er stadig muligheder for tang-produktion (et projekt, der blev sat i gang i 2008) samt andre muligheder. Det har været svært at få de mange planer om erhvervsudvikling forankret i ønsker fra byens borgere. I forbindelse med Fisker- og fangerhøjskolen blev der ansat instruktører rekrutteret blandt medlemmer af den lokale fisker- og fangerforening, kvindeforeningen og det lokale brandvæsen. Disse har, som netop nævnt ovenfor, efterfølgende givet udtryk for, at de har planer om at kunne udbyde fisker- og fanger-sommerhøjskoleopholdet til interesserede familier fra hele storkommunen i årene fremover.

Udviklingen af nye erhvervsmuligheder bør fortsat støttes med udgangspunkt i lokalt formulerede ønsker og visioner. Det anbefales at der nedsættes en arbejdsgruppe vedrørende dette under Paamiut Asasara's styregruppe med henblik på at formidle mulighederne for støtte til aktiviteter ud i lokalsamfundet.

Målet om de fem nye, fiskeriuaafhængige erhverv, der skal opbygges i løbet af projektets fem-årige forløb, er ikke nået endnu, men der er lagt et grundlag, der kan arbejdes videre på. Delmålet om 2 nye stillinger i byen er kun delvist opnået ved ansættelse af en række medarbejdere til løsning af opgaver i udførelsen af Paamiut Asasara.

A.7. Forskningen

Fra starten af projektførelsen er der knyttet en dokumentations- og forskningskomponent til det. Forskningens formål er, i tæt samarbejde med borgerne, at bidrage til en fortløbende feedback til aktiviteterne om resultater og derved bidrage med dokumentation som støtte til den fælles erfaringsdannelse. Forskningens etiske principper er, at den skal være relevant, brugbar, transparent og godkendes af Paamiut Forskningsråd. Derudover følger den almindeligt anerkendt forskningsetik om ikke at måtte skade, WHO's principper for brugerindflydelse samt at den skal følge basale menneskerettigheder og konventionen om børns rettigheder.

Forskningen, der er tilknyttet projektet, har opfyldt de delmål, der er sat, idet den er lokalt forankret i Paamiut forskningsråd, har bidraget til opbygning af de lokale kompetencer ved at samarbejde med lokale medforskere og har bidraget til, at tre specialestuderende (Laila Wattar, Sandrine Gamal Fanous og Mia Glendøs) samt en ph.d. studerende (Line Natascha Larsen) i 2009 har opholdt sig i perioder i Paamiut med henblik på forskning, som et led i afslutningen af deres studier. Der er udskrevet en prisopgave ved Københavns Universitet om familier og trivsel i Grønland, og to af de specialestuderende har besvaret denne ud fra data fra aktionsforskning med de unge i Paamiut. Tildeling af medalje vil finde sted ved Universitets næste årsfest. Forskningsresultater og anvendte metoder er i 2009 blevet formidlet i en artikel i et dansk fagtidsskrift og gennem deltagelse i tre internationale konferencer på engelsk. Et bogkapitel på engelsk er indsendt til et forlag, og to engelsksprogede artikler om de unge er på vej til offentliggørelse i fagtidsskrifter. Der er offentliggjort en rapport om de unge på Kommuneqarfik Sermersooqs hjemmeside, (www.sermersooq.gl), hvor der også er en omtale af en rapport udarbejdet af specialestuderende Mia Glendøs på baggrund af et 6 ugers ophold i Paamiut for at skrive speciale om trivsel i Paamiut.

Ved projektets start blev der etableret et forskningsråd i Paamiut. Rådet er åbent for deltagelse og består af deltagere i Paamiut Asasaras aktiviteter samt ledere og ressourcepersoner fra forskellige offentlige sektorer i byen.

Visionen er at opbygge et forskningscenter i Paamiut. Centret skal være åbent for forskere, der vil studere community mobilisering samt bidrage med inspiration ude fra verden. Enhver forskning i Paamiut skal følge de ovenfor nævnte principper og foregå sammen med befolkningen i et åbent samarbejde og ud fra forskningsspørgsmål, som Paamiut Forskningsråd har godkendt. Det er endvidere målet at kunne tiltrække unge studerende til byen, der kan uddanne sig, bidrage og forske på samme tid.

På et møde om forskningen i august blev det foreslået at der i 2010 især sættes fokus på forskning i børns situation og perspektiver. Det blev besluttet, at der skal arbejdes på at afholde et åbent seminar – en borgermesse - om forskning i børneperspektiver. Der skal så vidt muligt arbejdes på, at dette seminar bliver med international deltagelse, og der foretrækkes forskning,

der er handleanvisende mht. praksis i stedet for blot beskrivende. Seminaret skal knyttes an til faktisk forskning i børns perspektiver i Paamiut.

Seminaret vil opfylde et klart behov, da der indtil videre ikke indgår forskning i børneperspektiver i projekt Paamiut Asasara, hvilket der bør være med begrundelse i projektets klare fokus på børn og børnefamiliers trivsel.

Der er endvidere udtrykt interesse for at indgå i et større komparativt projekt, der omfatter flere lande, med fokus på børns vilkår i familier med vold. Dette projekt er specielt på den måde, at det dels er forskning, dels indebærer møder mellem de medarbejdere, der støtter familierne i de forskellige lande og dels møder mellem brugerne/familierne selv, idet disse – ligesom i forældrekurserne og mødregruppen i Paamiut – selv bliver medskabere af projektets udførelse. Der er i august etableret en kontakt til lektor Finn Eldor på lærerseminariet, Ilinniarfissuaq, i Nuuk. Læreruddannelsen er nu en bacheloruddannelse under Ilisimatusafik. Det er aftalt at opbygge et samarbejde med inddragelse af lærerstuderende i Paamiut Asasara.

En central deltager i Paamiut Asasaras aktiviteter – og medlem af Paamiut Forskningsråd – sagde: *Forskningsmæssigt er 2009 det mest udbytterige for Paamiut Asasara.*

Sammenfatning af resultater

På baggrund af ovenstående analyse kan resultaterne overordnet sammenfattes således:

1. Befolkningen i Paamiut oplever entydigt, at Projekt Paamiut Asasara er relevant for byen og deltagerne. Der er stor tilfredshed med projektets resultater og stort engagement i det. I fokusgruppeinterviews og i individuelle/par-interviews gives der udtryk for, at projektet bidrager til højnelse af livskvalitet i byen. Især nævnes en øget grad af samhørighed, der ikke mindst forklares ud fra de mange fælles oplevelser, som bl.a. koncerter, forældrekurser, sommerhøjskole og sportsarrangementer giver.
2. Kriminaliteten er faldet væsentligt fra 2008 til 2009, således at Paamiut nu er nede på en kriminalitets-rate, der ligger på landsgennemsnittet. Der har været et fald på alle væsentlige områder indenfor kriminalitet, dog med undtagelse af vold, der er

stabiliseret på samme niveau som året før. Lands gennemsnittet for vold er steget, hvilket ikke er tilfældet i Paamiut. Husspektakler er reduceret med 45 %. Tallene understøttes af at mange af de interviewede nævner, at Paamiut nu opleves som en mere fredelig by.

3. Programmet er rimeligt billigt målt per deltager, da det når ud til et stort antal borgere, både i forbindelse med koncerter og andre kulturelle arrangementer og i aktiviteter som fisker- og fangerhøjskolen samt forældrekurser og mødregrupper.
4. Der er kommet øget fokus på børn og unges behov for aktiviteter i byen, bl.a. gennem vedtagelse af en erklæring om børns rettigheder i Paamiut underskrevet af 281 borgere i byen. Ungdomsklubben er genåbnet, nu med computere og fælles aktiviteter, diskotek og rum med musikinstrumenter. I forældrekurser og mødregrupper udvikles gode metoder til at styrke familieliv og beskyttelse af børn mod omsorgssvigt.
5. Mødregruppen og forældrekursernes deltagere beretter om, at de har udviklet nye måder at være sammen på, hvor det er lettere at tale åbent om problemer og at se det fælles i disse problemer. Det fortælles, at forældrekurserne har gjort det muligt at ændre handlinger og adfærd i dagligdagen i familien samt at opbygge nye sociale netværk, der virker støttende – samtidigt med at de er hyggelige og rare. Projektet har styrket sammenhold i byen og ført til at en række familier med fornyet mod har taget kontrol over deres familieliv – på en måde, som de selv beskriver som mere brugbar for dem end den tidligere måde, de levede sammen på.
6. Nu – 5-9 måneder efter afholdelse af de 2 forældrekurser, har 2 af de deltagende familier fået deres tvangsfjernede børn hjemgivet og hovedparten af de langtidsledige på holdene har fået jobs. Deltagerne – som mødes 1 gang ugentligt i familiecentret – beretter om, at de har mindre behov for alkohol og i de fleste tilfælde nu er i stand til at styre deres alkoholforbrug.
7. Både mødregruppen og forældrekursernes deltagere har indkaldt til og afholdt borgermøder, hvor fælles problemstillinger og mulige mestringsstrategier er blevet debatteret. På denne måde har projektet stor lokal virkning ved at skabe en offentlig debat omkring, hvad der skal til for, at nye løsninger kan findes på de problemer, som projektet afhjælper, og derved skabe øget fællesskabsfølelse, mod til at påtage sig fælles ansvar og øget trivsel i familierne. Dette sker blandt andet ved at af-

individualisere problemer gennem videns- og erfaringsdeling og derved se ressourcer og problemer som fælles og genkendelige på tværs af familier, traditioner og tidligere barrierer.

8. Mødregruppen har planer om at ville besøge unge mødre i Taasilaq for at dele deres erfaringer med disse. Kommuneqarfik Sermersooqs velfærdsforvaltning har udtrykt stor interesse for dette og afventer ansøgning om rejsemidler fra mødregruppen. Dette er en væsentlig indikator for teknisk bæredygtighed, hvor gruppen har udviklet metoder, som både de og velfærdsforvaltningen ønsker at gøre brug af.
9. Der gives i interviewene udtryk for, at der kunne være behov for mere viden om, hvorledes man opstarter en aktivitet indenfor rammen af Paamiut Asasara. Der har været udtrykt ønske om en mere lokalt forankret styregruppe i Paamiut, hvilket nu er blevet imødekommet ved, at styregruppen har fået tilført 4 nye medlemmer alle fra Paamiut samt tilknyttet en lokal projektleder og 2 projektmedarbejdere på deltid.
10. Projektet har en meget høj grad af synlighed i Grønland. Der er megen oplysning om projektet, både lokalt og nationalt – hvilket især skyldes Søren Lyberths udsendelser i KNR (Grønlands Radio) og reportager på Kommuneqarfik Sermersooqs hjemmeside. Der er i november 2009 besøg af Annette Molbech og Tina Enghoff, der har stor erfaring i at formidle erfaringer fra deltagere i sociale udviklingsprojekter gennem udstillinger, events og bøger.
11. Forskningen, der er tilknyttet projektet, har opfyldt de delmål, der er sat. Den er lokalt forankret i Paamiut forskningsråd.
12. Der er foretaget undersøgelser omkring mulighederne for etablering af nye erhverv. Dette har taget længere tid end beregnet. Det har været svært at få de mange planer om erhvervsudvikling forankret i ønsker fra byens borgere. I forbindelse med Fisker- og fangerhøjskolen blev der ansat instruktører rekrutteret blandt medlemmer af den lokale fisker- og fangerforening, kvindeforeningen og det lokale brandvæsen. Disse har efterfølgende givet udtryk for, at de har planer om at kunne udbyde fisker- og fanger-sommerhøjskoleopholdet til interesserede familier fra hele storkommunen i årene fremover.

Anbefalinger

Det anbefales, at:

1. Fortsætte og styrke den brede involvering af borgerne i Paamiut i projektets udførelse. Dette kan gøres gennem borgermøder (herunder det årlige vækst-forum, der er to dages refleksion - med over 100 borgere - over, hvorledes projekt Paamiut Asasara skal udvikle sig) og kulturelle arrangementer, ikke mindst koncerter, der i interviewene fremhæves som en god mulighed for at være sammen med andre familier i trygge rammer uden druk og på en måde, der skaber en oplevelse af reelt fællesskab.
2. Fortsætte og styrke det gode samarbejde mellem borgere og politi i Paamiut med henblik på at nedbringe kriminaliteten endnu mere end det allerede er sket, idet Paamiut Asasaras mål om en 50 % reducere med de indhøstede erfaringer på baggrund af de aktuelle tal synes at være muligt at nå over projektets 5-årige forløb. Der bør særligt sættes på at nedbringe volden. Selvom det fortsat høje anmeldelsestal kan skyldes øget opmærksomhed på, at vold bør anmeldes, bør der sættes ind på en fælles indsats i byen for at sænke voldstallet. Der bør særligt bevilges penge til projekt-aktiviteter, der har dette som mål.
3. Fortsætte med at støtte kulturelle arrangementer, idet disse beskrives som meget vigtige for sammenhold samt for deltagelse i projektet. De enkelte koncerter kan synes dyre i sig selv, men med et deltagerantal på mere end halvdelen af byens befolkning er de stadig billige per person.
4. Fortsætte indsatsen for at gøre børn og unge til aktive medborgere i byen gennem etablering af en bred vifte af gode aktivitetstilbud ud fra de ønsker, som børn og unge selv formulerer. Der er allerede gjort en stor indsats på dette område, og disse aktiviteter bør støttes fremover, idet der særligt bør lægges vægt på at høre børnenes og de unges synspunkter, f.eks. ved etablering af et børneråd og et unge-råd i byen – med børn og unge som deltagere. Der kan ske en styrkelse af børneperspektiver og ungesperspektiver, således at de aktiviteter, der sættes i gang af og for disse grupper, har en høj grad af bruger-involvering og dermed også ansvarlighed for aktiviteternes gennemførelse. Der bør tages udgangspunkt i den allerede gennemførte undersøgelse af

de unges ønsker til aktiviteter. En lignende undersøgelse af børns ønsker til udviklingen bør finde sted i 2010. Et særligt fokus på dette i 2010 vil styrke projektet som helhed.

5. Fortsat støtte de allerede etablerede mødre- og familiegrupper (fra kurserne).

Bæredygtigheden vil afhænge meget af en fortsat målrettet støtte til disse grupper, der nu selv har taget over og er i gang med at skabe vedvarende sociale netværk, praktisere nye måder at være sammen på som familier og sammen med andre familier og venner, for på den måde at skabe grobund for social mobilisering. Det er vigtigt, at styregruppen er i fortløbende kontakt med disse grupper, lytter til dem og tager dem med på råd om den videre udvikling af projektet samt er indstillet på at støtte deres aktiviteter både økonomisk, organisatorisk og formidlingsmæssigt (at gøre det praktisk håndterbart og synligt). I begge grupper findes store menneskelige ressourcer, som udnyttet optimalt vil kunne bidrage væsentligt til projektets videreførelse. Det er vigtigt, at styregruppen og Paamiut Asasaras medarbejdere inddrager de tilstedeværende kompetencer og ressourcer som udgangspunkt for såvel enkeltstående projekter som for de større tiltag som f.eks. familiehuset Tilioq (evt. i form af et netværk af ressourcepersoner, der kan indgå i husets arbejde). Det kan endvidere anbefales, at nogle af disse ressourcepersoner sammen med de professionelle i Tilioq kan invitere internationale gæster indenfor de respektive arbejdsområder til Paamiut, og at de involverede borgere og fagfolk fra Paamiut selv får mulighed for at komme ud i verden og se, hvordan andre har grebet tilsvarende projekter an forskellige steder i verden, både i inuit-områder og andre steder.

6. Støtte borgermøder, projekter og aktiviteter, der er arrangeret af borgerne selv, som de møder, der blev indkaldt til af mødregruppen og deltagerne på forældrekurserne.

Møderne har som mål at skabe debat og ad den vej bidrage til holdningsændringer i lokalsamfundet. Det er endnu ikke muligt at måle den præcise effekt af netop dette tiltag i lokalsamfundet, men i grupperne, der arrangerede dem, var betydningen af disse arrangementer meget stor. Det var betydningsfuldt at få brudt isolation og tavshed omkring problemstillingerne – også de svære - og tale åbent om disse. Gennem radioudsendelser blev arrangementerne kendt i hele Grønland, hvilket er meget vigtigt netop med henblik på at bryde isolation og tavshed. Flere borgermøder af denne type bør bestemt støttes i projektet fremover.

7. Mulighederne for, at deltagerne i Paamiut Asasara's aktive grupper formidler deres viden til andre i samme situation andre steder i storkommunen og nationalt, bør støttes og styrkes. Ligeledes bør deltagelse i internationale arrangementer, hvor projektets metoder og resultater formidles, støttes. Det er vigtigt for projektet, at princippet om "Paamiut i verden" opretholdes – hvilket betyder, at Paamiut vil give sit bidrag til løsning af globale problemer og udfordringer såsom vold, fattigdom, seksuel misbrug af børn og sociale følger af klima forandringer.
8. De lokale ressource-personer, der har gjort en stor indsats for at administrere projektet – ofte på frivillig basis – bør støttes i at arbejdet fortsættelse. Styregruppens gode, lokalt funderede arbejde bør fortsættes på samme måde som tidligere, hvor initiativ og iværksætterier blev lagt ud til byens borgere. Det bør huskes, at nogle af byens borgere giver udtryk for, at de har behov for mere viden om, hvordan de skal rette henvendelse sig til Styregruppen, mens ingen i byen efterlyser en øget styring fra Styregruppens side. Derimod ønskes en lokalt forankret styregruppe. Der gives i interviewene udtryk for glæde og stolthed over det fælles, lokale ejerskab til projektet og over, at det faktisk er båret af lokale kræfter i byen, ikke mindst af mødregruppe, forældrekursusdeltagere, deltagerne i fisker-fangerhøjskolen og arrangørerne af de øvrige arrangementer. Det anbefales derfor, at man ikke på nuværende, tidlige, tidspunkt i projektperioden fra politisk og administrativ side institutionaliserer projektet, og overflytter det fra "livsverdenen" til "systemverdenen". Dette kan ske senere, når projektperioden nærmer sig sin afslutning, og udfasningsstrategien skal lægges. Det er vigtigt ikke at lægge projektet ind under en for stærk oppe-fra-og-ned styring, der kan bremse initiativer på græsrodsplan i lokalsamfundet, men i stedet har en synlig og nærværende styregruppe, der netop ser det som en del af deres mission at lade de lokale initiativer udfolde sig. Det kan derfor anbefales, at styregruppen igen bliver lokal, og projektet får ro til at udvikle sig som et rent community mobiliseringsprojekt 2 år mere, fulgt af et år med fokus på institutionalisering og bæredygtighed. Samtidigt anbefales det, at Kommuneqarfiq Sermersooq med borgmesterens støtte og velfærdsdirektøren som nuværende formand for styregruppen bør fortsætte med at vise projektet stor opmærksomhed og fortsat viser de involverede tillid ved at sikre udbredelse af den viden og de erfaringer, der løbende samles op, til øvrige byer og

bygder i storkommunen samt til resten af Grønland og til andre lande. Derved kan projektets succes som pilotprojekt for udvikling af nye metoder og fremgangsmåder for community mobilisering fortsættes. Det anbefales, at udbredelsen sker via borger-til-borger – som eksempelvis mødregruppens planlagte besøg i Taasilaq – da dette vil sikre opbygning af en fælles kompetence og etablering af bæredygtige sociale netværker, idet de bygger på projektets faktiske deltageres, dvs. lokalbefolkningens, ressourcer, viden, erfaringer og ny erhvervede kompetencer.

9. Projektets store grad af synlighed bør videreføres og styrkes med de fornødne midler, så projekt Paamiut Asasara kan bidrage til fortalervirksomhed for beskyttelse af børn og for holdningsændringer, der er forankrede i projektets deltageres erfaringer.
10. Forskningen bør fortsætte ud fra de samme principper og metoder som hidtil. Der bør holdes mindst et møde i Paamiut Forskningsråd i 2010, da dette råds betydning for at sætte principperne for forskningen er en styrke i projektet. Der bør forsøges etableret et samarbejde med Grønlands Klimacenters kommende professorat i sociale følger af klimaændringer. Det internationale perspektiv i forskningen bør fortsættes, da det bidrager til synlighed af projektets resultater, således at de kan inspirere andre steder i Grønland og øvrige verden. Et egentligt forskningsseminar om børneperspektiver (fokus på trivsel og børns rettigheder som forebyggelse af laster som vold, alkoholmisbrug, seksuelle krænkelser og andre overgreb mod børn) kan foreslås som en konsekvens af anbefaling 2 og 4 ovenfor. Dette seminar bør finde sted i 2010 og knyttes an til etablering af et børneråd og et unge-råd, ligeledes som nævnt ovenfor.
11. Udviklingen af nye erhvervsmuligheder bør fortsat støttes med udgangspunkt i lokalt formulerede ønsker og visioner. Det anbefales, at der nedsættes en arbejdsgruppe vedrørende dette under Paamiut Asasara's styregruppe med henblik på at formidle mulighederne for støtte til aktiviteter ud i lokalsamfundet.